

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Helen Sepp

**ÄHWARDAMISE VEENVUSE KUI ÄHWARDAMISE
KOOSSEISU TUNNUSE HINDAMINE MENETLUSE
ALUSTAMATA JÄTMISE OTSUSTAMISEL LÄÄNE
PREFEKTUURIS**

Lõputöö

Juhendaja:
Chris Eljas, MA

Tallinn 2017

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kaitsmise kuu ja aasta: juuni 2017
Töö pealkiri eesti keeles: „Ähvardamise veenvuse kui ähvardamise koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris.“	
Töö pealkiri inglise keeles: „The convincingness of threatening as the assessment of the features of the composition of threatening when deciding not to initiate the proceedings in the West prefecture.“	
<p><i>Lühikokkuvõte:</i> lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 38 leheküljest ning ühest lisast, kogumahuga 1 lehekülj. Kasutatud on 37 allikat, neist 13 riigikohtulahendit, 13 raamatut, 2 ajakirja, 2 lõputööd, 1 juhend ning 6 seadust. Võõrkeelne kokkuvõte on kirjutatud inglise keeles. Ähvardamine kui vägivaldtegu karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 120 mõttes eeldab ähvardamist tapmise, tervisekahjustuse tekitamise või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ning ähvardamine peab olema veenev. Lõputöö eesmärk on selgitada välja, millistele faktilistele asjaoludele tuginedes hindab ametnik ähvardamise veenvust menetluse alustamata jätmise otsustamisel. Eesmärgi saavutamiseks püstitas autor kaks uurimisküsimust: 1. Kuidas on ähvardamise koosseis teoreetiliselt sisustatud? 2. Millel põhineb ametniku hinnang ähvardamise veenvuse hindamisel? Uurimisküsimustele vastuse leidmiseks analüüsis töö autor teoreetilises osas ähvardamisega seonduvaid teoreetilisi lähtekohti ning senist KarS § 120 koosseisu käsitledes Eesti kohtupraktika põhjal. Empiirilises osas andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kasutas autor kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Ühe uurimismeetodina kasutas dokumendianalüüsi, milles võeti aluseks Lääne prefektuuris registreeritud teatised kriminaalmenetluse alustamata jätmistest KarS § 120 koosseisu osas. Teise uurimismeetodina kasutas poolstruktureeritud intervjuud ning need viis läbi 10 menetlusteenistusse kuuluva ametniku seas Pärnu, Paide ning Rapla politseijaoskonnas. Uurimuse tulemusena saadi vastus püstitatud uurimisprobleemile: Milliste eluliste asjaolude pinnalt järeldab ametnik, et ähvardamine ei olnud veenev ning jätab seetõttu menetluse alustamata? Toetudes teooriale ning intervjuude ja kriminaalmenetluse alustamata jätmiste analüüsile, selgus, et veenvust sisustatakse erineval moel. Ametnikud tuginevad koosseisu hindamisel varasemale kogemusele, teoreetilisele kirjandusele, Riigikohtu praktikale ning prokuröride ja teiste ametnike arvamusele. Faktilisi ehk elulisi asjaolusid, mille põhjal menetlejad hindavad, et ähvardamine ei ole olnud veenev, on üsna palju. Näiteks ähvardamine ei ole veenev, kui see ei ole suunatud konkreetsele kannatanusele hirmutunde tekitamisele või kui ähvardaja sõnakasutus või väljendusviis ning muud asjaolud (nt ähvardaja varasem käitumine) ei anna kogumise alust koosseisupärasest kahju tekitamist eeldada. Samamoodi pole ähvardus veenev, kui kannatanu ei tunne hirmutunnet või ta ei karda oma elu ja tervise pärast ka siis, kui ähvardaja on eelnevalt vägivalda kasutanud. Menetlejad on leidnud veel põhjuseid, mille põhjal nad veenvust hindavad ning need kõik on toodud käesolevas lõputöös. Autor on arvamusel, et tööst saadavad teadmised on kasutatavad menetlejate igapäevatoos ning lisaks sellele teeb ettepaneku uurida KarS § 120 kriminaalmenetluse alustamisi veenvuse osas, et veel paremini sisustada ähvardamise veenvust.</p>	
Lisad: puuduvad	
Võtmesõnad: ähvardamine, kriminaalmenetlus, veenvus, kuritegu, riigiametnikud	
Võõrkeelsed võtmesõnad: threatening, convincingness, criminal proceeding, crime, civil servants	
Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: puudub	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Helen Sepp	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Chris Eljas	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktori asetäitja: Merle Kutser	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD	3
LÜHENDITE LOETELU.....	4
SISSEJUHATUS	5
1. ÄHWARDAMISE KOOSSEIS JA KRIMINAALMENETLUSE ALUSTAMISE TINGIMUSED	8
1.1. Ähvardamise koosseisu käsitus	8
1.2. Eeldused kriminaalmenetluse alustamiseks.....	15
2. ÄHWARDAMISE VEENVUSE HINDAMINE MENETLUSE ALUSTAMATA JÄTMISEL LÄÄNE PREFEKTUURIS	20
2.1. Uuringu läbiviimine ja valim	20
2.2. Alustamata jätmiste teatiste analüüs	21
2.3. Ekspertintervjuude analüüs.....	26
2.4. Uurimistulemused ja järeldused.....	29
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36
LISAD	39

LÜHENDITE LOETELU

Jg - jagu

Jts - jaotis

KarS – Karistusseadustik

KorS – Korrakaitse seadus

KÜS - Korterühistuseadus

KrMS – Kriminaalmenetluse seadustik

MSKÕP - Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt

MTÜS – Mittetulundusühingute seadus

Ptk - peatükk

VÕS - Võlaõigusseadus

SISSEJUHATUS

Käesoleva lõputöö teemaks on „Ähvardamise veenvuse kui koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris“. Ähvardamine kui vägivaldtegu karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 120 mõttes eeldab ähvardamist tapmise, tervisekahjustuse tekitamise või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega. Niisuguste tegudega ähvardamine eeldab, et oleks karta ka ähvarduse täideviimist ehk siis kannatanu peab tundma hirmutunnet, et ähvardus viiakse täide. Kuivõrd tegemist on objektiivse koosseisu tunnusega, siis tuleb ähvarduse veenvus eraldi tuvastada.

Tuginedes Politsei- ja Piirivalveameti statistikale, selgub, et Lääne prefektuuri tööpiirkonnas registreeriti viimasel kümnel aastal (2007-2016) 463 KarS § 120 juhtumit, millest 36 registreeriti 2007-ndal ning 82 kuritegu 2016-ndal aastal. Registreeritud ähvardamiste juhtumite arv näitab, et inimesed on kuriteo ohvriks langemise tõttu järjest enam politsei poole pöördunud. (L. Almosen 2017, e- kiri 04.04.) Lõputöö autor järeltab eelmainitust, et ähvardamisest teavitamine on selgelt tõusvas trendis ning politsei peab selliste juhtumitega järjest rohkem tegelema. Seega muutub antud temaatika nii ühiskonna kui ka politsei poolelt vaadatuna aina **aktuaalsemaks**.

Ähvardamise koosseis eeldab asjaolu, et kannatanu peab tõenäoliseks, et ähvardus viiakse reaalselt ellu. Inimesed teevad ähvardamise kohta süüteo teate ning kirjeldavad toimunu asjaolusid. Ametnikud peavad aga sellise teate saamisel võtma vastu otsuse kriminaalmenetluse alustamiseks või mitte alustamiseks. Kuna ühesuguseid juhtumeid ei ole olemas, peavad ametnikud igal korral tuvastama süüteo teate saamisel ähvardamise koosseisulised tunnused ning hindama seeläbi ka ähvardamise veenvust.

Lõputöö teema on uudne, kuna antud teemat ei ole sellisel kujul veel uuritud. Varasemalt on Tartu Ülikoolis ähvardamise koosseisust, rakendamisest ja tekkimise ajaloost kirjutanud Mattias Jõgi oma 2012. aastal koostatud magistritöös pealkirjaga „Verbaalselt täidetavad süüteo koosseisud Eesti karistusõiguses“. Tema töö eesmärgiks oli luua verbaalselt täidetavate süüteo koosseisude õiguslik ja keeleline mõiste.

Koosseisust tulenevalt peab ähvardamine olema suunatud konkreetses kannatanus hirmutunde tekitamisele ehk ähvardamine peab olema kannatanu jaoks veenev. Kannatanu peab tundma, et tema elu, tervis või vara on ohus. Menetleja kohus on teha selgeks, millel põhineb kannatanu hirmutunne. Kui ametnik leiab, et tegu ei ole KarS § 120 koosseisuga, siis ta ei saa kriminaalmenetlust alustada. Sellest lähtuvalt on **uurimisprobleemiks** küsimus: Milliste eluliste

asjaolude pinnalt jäeldab ametnik, et ähvardamine ei olnud veenev ning jätab seetõttu menetluse alustamata?

Uurimisprobleemile vastuse leidmiseks püstitas autor järgmised **uurimisküsimused**:

1. Kuidas on ähvardamise koosseis teoreetiliselt sisustatud?
2. Millel põhineb ametniku hinnang ähvardamise veenvuse hindamisel?

Käesoleva **lõputöö eesmärk** on selgitada välja, millistele faktilistele asjaoludele tuginedes hindab ametnik ähvardamise veenvust menetluse alustamata jätmise otsustamisel.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastuste leidmiseks püstitas autor järgnevad **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida ähvardamisega seonduvaid teoreetilisi lähtekohti ning senist KarS § 120 koosseisu käsitlust Eesti kohtupraktika põhjal.
2. Analüüsida Lääne prefektuuris registreeritud KarS § 120 juhtumeid, mille puhul ametnikud võtsid vastu otsuse kriminaalmenetlust mitte alustada.
3. Analüüsida Lääne prefektuuri Pärnu, Paide ja Rapla politseijaoskonna menetlusteenistuse ametnike seisukohti, kuidas sisustatakse ähvardamise veenvust ning milliste asjaolude pinnalt võetakse vastu otsus KarS § 120 puhul kriminaalmenetlust mitte alustada.
4. Sünteesida teooriat ja uurimistulemusi ning esitada faktilised asjaolud, mille põhjal menetlejad hindavad, et ähvardamine ei olnud veenev.

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis toob töö autor välja menetluse teoreetilised alused kriminaalmenetluse alustamise ja alustamata jätmise kohta ning töötleb läbi teoreetilist materjali ning Riigikohtu praktikat KarS § 120 kohta. Teine peatükk hõlmab empiirilist osa, milles töö autor analüüsib ametnikega tehtud intervjuude tulemusi. Lisaks eelnevale analüüsib töö autor ähvardamise koosseisu kohta tehtud kriminaalmenetluse alustamata jätmiste teatisi, mis on registreeritud Lääne prefektuuris. Samuti hõlmab peatükk endas empiirilise uuringu järelduste tegemist.

Töö teoreetilise ja empiirilise osa koostamiseks kasutab autor Riigikohtu lahendeid, õigusakte, raamatuid ning teadusartikleid. Lisaks eelnevale kasutab töö autor veel ametnike seisukohti ähvardamise koosseisu kohta. Lõputöö koostamiseks kasutab autor kvalitatiivseid

uurimismeetodeid, ühe uurimismeetodina kasutab autor intervjuud ja teisenä dokumendianalüüsi. Intervjuud viiakse läbi Lääne prefektuuri Pärnu, Paide ja Rapla politseijaoskonna menetlusteenistuse valitud politseiametnike seas, kes tegelevad ähvardamiste juhtumitega. Analüüsitavateks dokumentideks on Lääne prefektuuris registreeritud teatised kriminaalmenetluse alustamata jätmistest, mille puhul ametnikud ei alustanud ähvardamise koosseisu kohta kriminaalmenetlust.

1. ÄHWARDAMISE KOOSSEIS JA KRIMINAALMENETLUSE ALUSTAMISE TINGIMUSED

1.1. Ähvardamise koosseisu käsitlus

Ähvardamine on enamasti verbaalne tegu, mis ümbritsevasse keskkonda jälgi ei jäta, välja arvatud juhul, kui on kirjutatud ähvardust sisaldav kiri (Jõgi, 2012, lk 54). Ähvardamine asub karistusseadustikus isikuvastaste süütegude peatüki (9. ptk) tervisevastaste süüteo jao (2. jg) vägivallategude jaotises (2. jts) (Karistusseadustik, 2016).

Ähvardamist võib pidada teoks, millega isik soovib teist inimest kontrollida ja panna ta tegema seda, mida esimene soovib. Ähvardamine on sõnumi edastamine teisele isikule, mille kaudu ta võib hakata ähvardust kartma. Bachmann & Maruste (2003, lk 115) on öelnud, et objektide tajumisel püüavad inimesed tõlgendada informatsiooni vastavalt oma eesmärkidele, vajadustele ja hoiakutele neid toetavas suunas ja samamoodi on ka vastupidi - teadmiste, seisukohtade ja väärtustega vastuolus olevat välditakse. Inimpsüühikal on kalduvus säilitada ja suurendada erinevate tunnetusühikute vahelist kooskõla ja vältida ja vähendada nendevahelist ebakõla. Töö autor järeldab, et sõltuvalt olukorrast ning ähvardatava isiku hoiakust ähvardaja suhtes, võtab ta seda informatsiooni erinevalt vastu. Samamoodi sõltub taju tajuja hetkeseisundist ehk mingil perioodil teised isikud meeldivad talle ning mingil hetkel on nad ebameeldivad.

Õigushüve, mida ähvardamisega rünnatakse, on inimese tervis. Õiguskaitse tervisele tuleneb Eesti Vabariigi põhiseaduse §-st 28 (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2015). Tervis on kehalise ja vaimse heaolu seisund. Kehaline heaolu tähendab organismi korrasolekut ehk inimese kõik koed ja elundid on terviklikud ning funktsioneerivad ilma häireteta. Vaimne heaolu on aga seisund, kus inimene valitseb oma teadvust ning on vaba negatiivsetest emotsionaalsetest pingetest. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 373)

Maailma Tervisehoiuorganisatsiooni põhikiri toob välja, et tervis on täieliku füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu seisund, mitte üksnes haiguse või puuete puudumine (Maailma Tervisehoiuorganisatsiooni põhikiri, 2005). Rahvusvahelisel tasandil on tervise kaitsega

seonduvaid õigusi mainitud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, täpsemalt artiklis 25 (Truuväli, *et al.*, 2008, lk 305). Põhjalikumad reeglid tulenevad aga majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelise pakti (edaspidi MSKÕP) artiklist 12 lg 1, mis sätestab, et igal inimesel on õigus maksimaalsele füüsilisele ja psüühilisele tervisele. MSKÕP artikli 12 lg 2 toob abinõud, mida selle taseme saavutamiseks tuleb tarvitusele võtta. Näiteks tuleks luua tingimused, mis tagaksid kõigile arstiabi ja meditsiinilise hoolitsuse haiguse korral. (Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt, 1993)

KarS §-ga 120 kaitstakse inimese vaimset tervist. Võttes eelnevat arvesse, on ähvardamine psüühilise vägivalla kasutamine, kuna kannatanus tekitatakse hirmutunnet. Järelikult saab süüdlast karistada ainult siis, kui ähvardatu peab süüdlase käitumise tõttu oma elu, tervist või vara ohustatuks. (Ivar Puurami kriminaalasi karistusseadustiku § 120 ja § 121 järgi, 2011)

Koosseisutüübilt on ähvardamise koosseisu puhul tegemist spetsiifilise teokirjeldusega, mis on oma olemuselt alternatiiv-aktiline teodelikt (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 382). Sootak (2016, lk 9) on öelnud, et alternatiiv-aktiline ehk pseudo-mitmeaktiline on selline teokirjeldus, mis loetleb näitlikult või ammendavalt mitut tegu, millest juba ühe esinemise korral on süüteo koosseis täidetud. Töö autor järeltab, et alternatiiv-aktiline koosseis on selline, kus üks loetletud tegudest täidab juba koosseisu. Ehk siis, kui on ähvardatud üksnes tapmisega, on koosseis täidetud, või kui on ähvardatud olulises ulatuses vara rikkumisega, on samamoodi koosseis täidetud. Kuid siin tuleb arvestada ka seda, et kannatanu peab realselt kartma ähvarduse täideviimist. Ähvardamise koosseisu esimeses lõikes on loetelu neist asjaoludest, mida peab tegema, et antud koosseisu täita.

„Ähvardamine KarS § 120 iseseisva süüteoena ei ole tapmise, tervisekahjustuse tekitamise ega asja kahjustamise eeltegevus ega nende süütegude toimepanemise staadium, vaid vaimse tervise vastu suunatud süütegu. Delikti tüübilt on ähvardamine selles mõttes kahjustusdelikt, kuid ta võib moodustada järgneva tervise kahjustuse tekitamise või tapmisega kasvava intensiivsusega läbiva delikti ning sel juhul tuleb rakendamisele subsidiaarsus – ähvardamine kui konkreetne ohudelikt on subsidiaarne sellele järgnenud kahjustusdeliktil (nt KarS § 121) suhtes ning kogumit ei teki. Kui ähvardaja paneb ja jätab kannatanu elu või tervist ohustavasse olukorda, tekib kahe ohudeliktil kasvava intensiivsusega jada ning siingi astub ähvardamine subsidiaarsuse tõttu tagasi (süüdlane vastutab ainult KarS § 123 alusel). Siiski võivad KarS §-d 120 ja 121 moodustada reaalkogumi, kui näiteks kehalisele väärkohtlemisele järgneb ähvardus kannatanu tappa, kui ta peaks appi karjuma. Siin puudub subsidiaarsusele iseloomulik kasvav intensiivsus.“ (Sootak, 2010, lk 17-18)

Objektiivse koosseisu moodustab ähvardamine, mille sisuks on tapmine, tervisekahjustuse tekitamine või olulises ulatuses vara rikkumine või hävitamine ning ähvardus peab olema veenev. Ähvardamine on võimalik üksnes tegevuse vormis. Ähvardamine on kahju tekitamise kavatsuse teadvustamine kannatanule, et temas hirmutunnet tekitada. Tavaliselt toimub ähvardamine suuliselt või kirjalikult esitatud sõnade teel. Ähvarduse teadvustamine on võimalik ka kaudse ehk konkludentse teoga, kui kahju tekkimist on võimalik ühemõtteliselt järeldada. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 382) Riigikohus on asunud seisukohale, et tapmisähvardusena on käsitletav juba noa kõrile asetamine (Margus Volga kriminaalasi kriminaalkoodeksi § 139 lg 2 p 2, § 140 lg 2 p-de 1, 3, § 141 lg 2 p-de 1, 3, § 143 lg 2 p-de 1, 2 ning § 185 lg 2 järgi).

Kirjalikul teel ähvardamise näitena toob töö autor juhtumi Riigikohtu lahendist, kus süüdistatav saatis kannatanu mobiiltelefonile ning elektronpostile kirju, millede sisu kujutas endast tervisekahjustuse tekitamise ning tapmisega ähvardamist. Kuna süüdistatav oli varasemalt kasutanud kannatanu suhtes psüühilist vägivalda, tundis kannatanu kahtlemata hirmu ja tegelikku ohtu enda elule ning tervisele. (Urmas Velleste kriminaalasi karistusseadustiku § 120, § 121, § 122 ja § 136 lg 1 järgi, 2014)

Selleks, et ähvardamise koosseisu täita olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega, on vaja teada, kui suur on oluline kahju. KarS § 12¹ sätestab süüteoaga tekitatud varalise kahju ja süüteo ulatuse. Kui süüteokoosseisu tunnuseks on sätestatud varalise kahju tekitamine või süüteo ulatus on määratav rahaliselt, hinnatakse kahju või süüteo ulatust rahaliselt. Vastava sätte punkt 1 ütleb, et oluline on kahju või süüteo ulatus, mis ületab 4000 eurot. (Karistusseadustik, 2016)

Nagu eelnevalt töö autor mainis, peab ähvardamine tekitama kannatanus hirmutunnet läbi psüühilise vägivalla kasutamise. See eeldab asjaolu, et ähvardama peab otseselt kannatanut. Ähvardamine ei saa toimuda sellisel viisil, kui keegi teeb oma kuriteoplaani teatavaks kolmandatele isikutele või avalikult, täpsustamata seejuures aega, kohta jm asjaolusid, mis võimaldaksid kannatanut identifitseerida (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 382). Töö autor on seisukohal, et ähvardamine ei saa toimuda ka sellisel viisil, kui keegi hoiatab kedagi millegi eest. Ehk siis üks inimene ütleb teisele, et keegi kolmas kavatseb tema auto ära rikkuda. Sellisel juhul on tegemist vaid hoiatamisega. Sellest tulenevalt saab antud koosseisu kohaldada ainult juhul, kui konkreetses kannatanus on tekitatud hirmutunne ning ta tunneb oma elu, tervist või vara ohustatuna.

Ähvarduse sisu peab olema kannatanule teadustatav, ehk ta peab aru saama sellest, et teda ähvardatakse tappa, kahjustada tema tervist, rikkuda või hävitada olulises ulatuses tema vara. Siinkohal ei ole oluline, kas tapmine või tervisekahjustuse tekitamine lubatakse toime panna ähvardatava või kolmanda isiku suhtes, aga kui ähvardamine seisneb vara olulises kahjustamises, peab ähvardatav olema vara omanik või valdaja või omama selle suhtes muud õigustatud huvi. Ähvardaja ei pea sõnaselgelt välja ütleva tapmist, tervisekahjustuse tekitamist või vara rikkumist, küll aga peab tema sõnakasutus või väljendusviis ning muud asjaolud andma kogumis aluse koosseisupärase kahju tekitamise eelduse. Muude asjaolude all on mõeldud näiteks tema varasemat käitumist. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 382-383)

Riigikohtu lahendis mõisteti isik süüdi selles, et ta ähvardas kannatanu tappa juhul, kui viimane hakkab karjuma või osutab muul viisil vastupanu. Ähvarduse kinnituseks võttis süüdistatav jope alt välja püstolitaolise eseme. (Oleg Danko kriminaalasi karistusseadustiku § 120 ja § 121 järgi, 2008) Antud asjaolu, et süüdistatav võttis välja püstolitaolise eseme, andis kannatanule piisava arusaama sellest, et süüdistatav võib ta realselt tappa.

Samamoodi võib töö autor näitena tuua Riigikohtu lahendi, kus süüdistatav helistas korduvalt kannatanule ajavahemikul maist kuni septembrini ning ähvardas teda tappa. Süüdistatava käitumisviis lisas omakorda kartust kannatanule, et teda võidakse realselt tappa, kuna süüdistatav jälitas teda, saatis sõnumeid ning magas tema korteri akende all. Lisaks eelnevale teadis kannatanu, et süüdistatav on varem karistatud tapmise eest. (Andrei Zertsovi kriminaalasi karistusseadustiku § 114 p 4 - § 25 lg 2 ja § 120 järgi, 2014)

Kannatanu kartuse puhul tuleb lähtuda ka objektiivsest kõrvalseisjast ehk see peab tunduma reaalne ka keskmisele mõistlikule inimesele. Elu, tervise või vara pärast peab muretsema nii kannatanu kui ka objektiivne kõrvalseisja. (Sootak, 2014, lk 80)

Riigikohus on asunud seisukohale, et kannatanu hirmutunne ei saa tuleneda pelgalt tema enda isikulisest eripärast ning alust karta ähvarduse täideviimist peavad andma välismaailmas objektiivselt avaldunud sündmused. Ehk siis ähvardus peab tunduma tõsiselt võetav ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale. Süüdlane täidab KarS § 120 objektiivse koosseisu siis, kui ta paneb oma tegevusega elu, tervise või vara pärast muretsema esmalt kannatanu ehk ähvarduse adressaadi ja tekitab hirmu reeglina ka objektiivsele kõrvalseisjale. Vastupidisel juhul puudub alus heita

ähvardajale ette KarS § 120 objektiivse koosseisu realiseerimist. (Hedda Vatteri kriminaalasi karistusseadustiku § 121 järgi, 2013)

Siinkohal toob autor näite Riigikohtu lahendist, kus kannatanu suhtes kasutati psüühilist ja füüsilist vägivalda ning seejärel pildistati teda. Süüdistatavad lubasid levitada antud fotot, kui kannatanu jätab rahalised nõuded täitmata. (Robert Pohlaku kriminaalasi karistusseadustiku § 120, § 121, § 257 ja § 25 lg-te 1, 2, 3 ja 4 - § 141 lg 2 p 2 järgi ning Kalle Pohlaku kriminaalasi karistusseadustiku § § 257 ja § 25 lg-te 1, 2, 3 ja 4 - § 141 lg 2 p 2 järgi, 2012) Autor leiab, et selline tegu tekitab hirmu ja alandust nii kannatanus endas kui ka objektiivses kõrvalseisjas. Antud olukorras oleks ükskõik mis inimene võtnud olukorda tõsiselt võetavana ning kartnud ähvarduse täideviimist.

Ähvardamise koosseisu teobjektiks on isik, keda ähvardus on mõeldud hirmutada. Üldjuhul langeb ta kokku ähvarduse sisus lubatava isikuga, kuid võimalik on ähvardamine kolmanda isiku tapmise või vigastamisega. Kuid siiski teobjektiks on konkreetne isik, keda süüdlane püüab hirmutada. Tagaselja ähvardades ehk läbi kolmanda isiku vahendusel ei saa kannatanuks olla isik, kellele ähvardus vahetult teadvustatakse, vaid ikkagi see isik, keda süüdlane ettekujutuse kohaselt peaks hirmutama. Teobjektide ring on teiste isikuvastaste kuritegude võrreldes piiratud. Ähvardada saab ainult isikut, kes on võimeline aru saama ähvarduse sisust. Seega ei saa ähvardada isikut, kes on näiteks raske vaimuhaigusega või teadvusetus seisundis, kuna nemad ei saa sellest aru. Samamoodi ei saa ähvardada ka vastsündinud last. Neid saab ähvardada läbi kolmanda isiku, ehk ähvardus peab olema suunatud neile, nt ähvardatakse lapse tapmisega tema ema. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 383)

Subjektiivsest küljest eeldab antud koosseis tahtlust. Süüteoosseis on täidetud siis, kui isik pani teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Tahtlik ähvardamine eeldab, et süüdlane teaks kindlasti või peaks võimalikuks, et kannatanu võtab ähvardust reaalsena. Kui kannatanu seda ette ei näe, on vastutus välistatud. Selline olukord võib tekkida siis, kui ähvarduse veenvus tuleneb kannatanu isikupärast, näiteks kui isik peab mängupüstolit ehtsaks lühinägelikkuse tõttu, kuid ähvardaja ei ole teadlik kannatanu lühinägelikkusest. Sel juhul on tegu koosseisueksimusega, mis välistab tahtluse. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 383-384) Seega ei ole kuritegu lõpule viidud mitte ähvarduse väljendamise, vaid selle teatavaks tegemisega kannatanule. Ähvardamine on võimalik jätta ka katse staadiumisse, kuid seda ainult juhul, kui kannatanu ei hakka ähvardust kartma, kuigi ähvardus vastab veenvuse nõuetele. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 384)

Koosseisueksimuse näol on tegemist kahtlust välistava eksimusega ning selle õiguslik tagajärg seisneb selles, et isikut ei saa vastutusele võtta tahtliku süüteo koosseisu puudumise tõttu. Tahtluse objektiks on vaid seaduses kirjeldatud süüteo koosseisu tunnustele vastavad faktilised asjaolud ehk teo tehioolud. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 53)

Riigikohtu lahendis ei saanud ähvardaja KarS § 120 objektiivset koosseisu lõpuni viia, kuna kannatanu ei hakanud oma vara pärast hirmu tundma. Selles samas lahendis on võetud seisukoht ka tapmisega ähvardamisesse, et kuigi kannatanu ei pidanud rünnet tõenäoliseks, tekkis temas hirm, et ähvardaja võib talle tervisekahjustusi tekitada. Selle alusel leidis kohus, et tapmisega ähvardamine tuleb ümber hinnata tervisekahjustusega ähvardamiseks. (Ivar Puurami kriminaalasi karistusseadustiku § 120 ja § 121 järgi, 2011)

Taolise olukorraga oli tegemist ka Riigikohtu lahendis, kus süüdistavad ähvardasid kannatanut tulistada pähe, kasutada tema suhtes füüsilist vägivalda ning hävitada tema perekond ning seda mitmel korral järjest. Kaitsjate kohaselt ei tajunud kannatanu reaalselt ohtu, seega süüdistatavate tegevus ei täitnud KarS § 120 koosseisu. Kuna maa- ja ringkonnakohus jätsid süüdistatavate käitumisele karistusõigusliku hinnangu andmata, siis leidis Riigikohus, et ähvardamise veenvus on tõendamata, ehk ei ole teada, kas kannatanu kartis ähvarduse täideviimist ning kohtuasi saadeti uuele arutamisele. (Sergei Kudrovi ja Arkadi Netšeporuki kriminaalasi karistusseadustiku § 257 järgi, 2013)

Subjektiivsest küljest peab ähvardaja tahes tahtmata seda soovima, teadma või võimalikuks pidama, et ähvardatav võtab seda tõsiselt. Ähvardamine on toime pandud siis, kui ähvardus on jõudnud kannatanuni ning viimane peab seda reaalseks. Siinkohal ei ole oluline, kas süüdlane kavatses oma ähvarduse realiseerida või puudus tal selleks algusest peale kavatsus. (Sootak, 2014, lk 81)

Riigikohtu praktika järgi oli kannatanul reaalne alus karta ähvarduse täideviimist, kui ähvardaja demonstreeris lõhkeseadeldist ning lubas tappa nii tema kui ka tema kaks last. Kuigi ähvardajal puudus kavatsus neid tappa, sest nimetatud lõhkeseadeldis oli plahvatuses kõlbmatu ja mingit ohtu ümbruskonnale ei kujutanud, oli süüteo koosseis siiski täidetud. Riigikohus asus selles kriminaalajas seisukohale, et kuriteo koosseisu realiseerimiseks piisab, kui kannatanus kutsutakse esile sedavõrd tugev hirmuaisting, et ta kardab ka selle ähvarduse täideviimist. (Viktor Serebrjakovi kriminaalasi kriminaalkoodeksi § 128 lg 2 järgi, 2000)

Kannatanul oli toimepandud tegude põhjal alust karta ähvarduse täideviimist ka siis, kui süüdistatavad löid teda rusikate ja jalgadega näkku ja kehasse, põhjustades talle valu, tervisekahjustusi ning marrastusi. Peale peksmist astusid süüdistatavad vägivaldselt ja tahte vastaselt kannatanuga suguühtesse ning seejärel ähvardasid viimase tappa, kui too peaks toimepandud tegudest kellelegi rääkima. (Sergei Štšurikovi ja Sergei Volkovi kriminaalasi karistusseadustiku § 120, § 121 ja § 141 lg 2 p 2 järgi, 2007)

Ähvardamine peab olema **veenev**. Kõik asjaolud, millel kannatanu kartus põhineb, tuleb eraldi tuvastada. Nagu eelnevalt on selgunud, siis üks asjaoludest on ähvardava varasem käitumine. Muudeks asjaoludeks võivad olla veel süüdlase psüühiline seisund (nt alkoholihoove) ning samuti tema isikuomadused. Riigikohus on samamoodi loetlenud asjaolud ühe kriminaalaja raames, miks kannatanu pidas ähvardust reaalseks. Seal on toodud, et süüdistatav on kasutanud eelnevalt vägivalda oma töötajate suhtes ning lõi samal päeval, kui kannatanut ähvardas, viimase isa. Seega annab eelnev vägivalda kasutamine objektiivse aluse oma tervise pärast kartma hakata. (Ivar Puurami kriminaalasi karistusseadustiku § 120 ja § 121 järgi, 2011)

Autori arvates on veenvus oskus panna inimesi uskuma midagi, mida nad ilma isiku väljatoodud argumentideta tõepäraseks ei peaks. Perloff (2010, pp. 12) on öelnud, et veenmine on sümboolne protsess, mille vahendusel inimesed püüavad teisi isikuid veenda oma suhtumist või käitumist muutma läbi sõnumi edastamise vabas keskkonnas. Vastupidi inimeste arvamusele ei juhtu veenmine koheselt, vaid see võtab aega ja koosneb mitmest etapist. Stiff (1993, pp. 23-24) on samamoodi öelnud, et veenmine on esmane roll enamustes kommunikatiivsetes toimingutes. Sotsiaalsete süsteemide osadena on inimesed rutiinselt seotud neid ümbritsevate isikute mõtete ning käitumise kujundamise, säilitamise ning muutmise protsessis. Ehk teisisõnu- igapäevaselt mõjutatakse üksteist kas teadlikult või alateadlikult.

Alati ei saa lähtuda objektiivsest kõrvalseisjast, kuna eripäraste kannatanute puhul piisab ainult kannatanu arusaamast, näiteks vanur võib pidada ehtsaks ka tavalist mängupüstolit. Seega ei ole ähvarduse veenvuse hindamisel tähtis, kas süüdlane kavatseb tegelikult ka ähvardust täide viia. Seega ei ole tähtsust asjaoludel nagu ründevahendi olemasolu ja kõlblikkus. Riigikohtu kriminaalkollegium on jõudnud järeldusele, et ähvardamisena ei ole vaadeldav kahju tekitamise sõnaline või konkludentne väljendamine, mis asjasse puutumatute kolmandate isikute silmis veenvust ei oma. See kõik tuleb kriminaalmenetluses eraldi tuvastada. Ehk siis ei ole tähtsust

asjaolul, kas toimepanijal oli tegelikult ka ähvarduse elluviimise kavatsus ja võimalus. (Jüri Liimi kriminaalasi karistusseadustiku § 263 p 3 järgi, 2007)

Nagu autor eelnevalt on maininud, siis ähvarduse veenvuse hindamisel ei ole tähtis, kas ähvardaja kavatsseb tegelikult ka ähvarduse täide viia. Tähtis on aga see, kas kannatanu võtab ähvardust tõsiselt ja kui võtab, siis kuidas ta seda tunnetab. Tunnetusprotsessidest on väga laialdaselt kirjutanud Talis Bachmann ning järgnevalt toob töö autor mõningasi arusaamu tunnetest ja veenvusest. Kognitiivsed ehk tunnetusprotsessid aitavad inimesel luua ideaalse mudeli (arusaama, ettekujutuse) tegelikkusest ning need jagunevad neljaks. Sisuliselt on tegu informatsioonitöötuse süsteemiga, kus närvisüsteemi töö vahendusel luuakse vaimne ja psüühiline pilt maailmast. Sensorsete tunnetusprotsesside vahendusel tunnetab inimene erinevaid aistinguid, näiteks heli, valgust ning lõhna. Pertseptiivsete tunnetusprotsesside vahenduse tulemuseks on tajumine, näiteks teise inimese näos naeratuse ilmumine. Mnestiliste tunnetusprotsesside abil tunneb inimene juba taaskogetut ehk tekib mäluinformatsioon. Intellektuaalsete tunnetusprotsessi tähendavad aga mõtlemist. (Bachmann, 2015, lk 38)

Töö autor leiab, et just välja toodud nelja tunnetusprotsessi vahendusel tajuvad ähvardatavad erineval moel ähvarduse sisu. Riigikohus on rõhutanud, et ähvardamine KarS § 120 mõttes tähendab võimaliku kahju tekkimise ettekujutuse loomist kannatanul (surm, tervisekahjustus, vara rikkumine või hävitamine). Ei ole oluline, kas ähvardaja saab ja tahab ähvardust realiseerida. Tähtis on vaid see, et kannatanul tekiks arusaam, et ähvardust tuleb võtta tõsiselt. Ringkonnakohus rõhutas samas lahendis, et KarS § 120 koosseisu ei realiseeri igasugune ütlus või tegu, mis on tõlgendatav ähvardusena, vaid just selline, mille sisust või olemusest on võimalik kas otseselt või ka kaudselt mõista, et ähvardatakse tapmisega, tervisekahjustuse tekitamisega või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega. Selles samas lahendis tajus kannatanu ohtu enda tervisele, kuna süüdistatav juhtis mootorsõidukit ning sõitis temast väga lähedalt mööda niiviisi, et kannatanu pidi selle vältimiseks eemale hüppama. Kannatanule loodi reaalne mulje võimalikust tahtlikust otsasõidust. (Allan Paeoru kriminaalasi karistusseadustiku § 120 järgi, 2009)

1.2. Eeldused kriminaalmenetluse alustamiseks

Kriminaalmenetlus algab esimese uurimis- või menetlustoiminguga. Sellele eelneb menetlejapoolne otsustamisprotsess, mille käigus hinnatakse, kas kriminaalmenetluse

alustamiseks on olemas vajalik ajend ja alus. Kriminaalmenetluse alustamise otsustamisel on reguleeritud kindel tähtaeg, milleks on 10 päeva, erandjuhtudel võib seda tähtaega pikendada veel 10 päeva võrra. Kuriteoteate lahendamise pikendamise võimalus võeti vastu 01.09.2011 ning sellega anti kokku 20 päeva, et vajadusel nõuda kuriteoteate esitajalt täiendavaid andmeid. Tähtaja pikendamine ei kehti aga muude isikute või asutuste täiendavate andmete kogumisel. (Kergandberg & Pikamäe, 2012, lk 461, 468-469)

Esimese 10 päeva jooksul peab uurimisasutus või prokuratuur teatama kuriteoteate esitajale menetluse alustamata jätmisest. Ei ole oluline, kas avaldaja on kuriteos kannatanu või mitte. Siinjuures juhib töö autor tähelepanu sellele, et kriminaalmenetluse alustamisest ei kohusta seadus teatama, kuid eeldatakse, et kriminaalmenetluse alustamisest saab avaldaja teada muul viisil, nagu selleks on näiteks tema ülekuulamine. Alustamata jätmise korral saadetakse avaldajale vastav teade kirjalikult, mis peab kindlasti sisaldama menetluse alustamata jätmise põhjendusi, kuna ei ole lubatud lihtsalt konstateering, et kriminaalmenetlust ei alustata või puudub süüteo koosseis. Alustamata jätmise puhul näeb seadus ette ka selle teatavaks tegemist isikule, kelle kohta on kuriteokaebus esitatud. (Kergandberg & Pikamäe, 2012, lk 461, 468-469)

Eelneva kahe lõigu põhjal leiab töö autor, et kriminaalmenetluse alustamiseks olev kümme päeva on piisav aeg, et otsustada, kas on toime pandud kuritegu või mitte ning kas teos ilmnevad kõik asjaolud, mis on vajalikud menetluse alustamiseks. Siinkohal peab autor silmas ka tõendamisega seonduvaid faktilisi tehioolusid ehk siis kuriteole vastav tegu peab olema koosseisupärane, õigusvastane ja süüline. Samamoodi on nõus autor seaduses sätestatud teavitamiskohustusega, mis seisneb selles, et nii süüteoteate avaldajale kui ka avalduses süüdistatud isikule saadetakse kriminaalmenetluse lõpetamise kohta kirjalik teade.

Lõhmus (2012, lk 40) on öelnud, et tõendamine on kriminaalmenetluse keskne osa, kuna nii süüdimõistetav kui ka õigeeksmõistetud kohtuotsus peavad tuginema tõenditele. Tõendite kogumisel ja esitamisel tuleb arvestada ka põhiõigustega. Töö autor on arvamisel, et tõendamine tähendab seadusega sätestatud korras andmete saamist uuritava sündmuse faktiliste asjaolude kohta. Tõenditena on käsitletavad kõik faktiliselt andmed, mille alusel menetleja ja kohus teevad kindlaks karistatava teo olemasolu või puudumise, selle teo toimepanija, tema süü ja muud isiku vastutusele võtmisega seonduvad asjaolud. Ähvardamise koosseisu puhul tuleb tõendite kogumisel arvestada seda, et tuvastatud oleks ähvardamise veenvus ning see peab tunduma reaalne

nii kannatanule kui ka keskmisele kõrvalseisjale. Kuriteokoosseis on täidetud vaid juhul, kui on ähvardatud tapmisega, tervisekahjustuse tekitamisega või vara rikkumise või hävitamisega.

„Menetleja peab tõendama, kas eluliselt esinesid või esinevad mingis karistusseadustiku normis kirja pandud asjaolud, kas leiab aset elulise olukorra ja karistusseadustiku normi tekstis kajastatu sisuline kattumine. Menetleja ülesanne seisneb selles, et tuvastada seos erinevate asjaolude, mitmetest erinevatest allikatest tulenevate infokildude vahel. Seejuures peab hoolikalt pöörama tähelepanu sellele, kas erinevate asjaolude näiline sobivus või mittedobivus tuleneb ikka tõesest informatsioonist või on tegu valeinformatsioonil rajaneva näilisusega. Iga menetletava kriminaalasja tõendamiseseme asjaolud sisaldavat ainult sellele asjale omast, antud menetluses vaadeldavaid konkreetseid elulisi asjaolusid puudutavat informatsiooni.“ (Krüger, 2007, lk 62, 70, 74)

Teo karistatavuse alused ilmnevad deliktstruktuuris, ehk siis karistatav tegu peab olema koosseisupärane, õigusvastane ja süüline. Kolmeastmeline deliktstruktuur näeb ette iga süüteotunnuse kontrollimise konkreetse tasemel. Järgmisele tasemele saab minna alles siis, kui eelmisel on saadud jaatav lause. Kui vastus on eitav, ei saa järgmisele tasemele minna ning kontroll lõpetatakse. Riigikohus on mitmeid kordi rõhutanud, et süüteotunnuste analüüs ei tohi olla suvaline, vaid peab toimima deliktstruktuuri järgides (Sootak, 2010, lk 204)

Riigikohus on jõudnud järeldusele, et deliktstruktuuris hinnatakse esmalt teo koosseisupärasust, seejärel selle õigusvastasust ja lõpuks süüd. Igal nimetatud tasandil tuleb tegu õiguslikult analüüsida ning alles siis, kui kõigis kolmes astmes on vastus jaatav, saab rääkida karistatavast teost. Kui isiku tegevus ei täida mingil põhjusel süüteokoosseisu, pole põhjust õigusvastasuse tasandile liikuda. Koosseisule mittevastavat tegu ei saa nimetada õiguspäraseks ega mittedobiliseks, sest puudub karistatav ebaõigus. Kui tegu on koosseisupärane ja õigusvastane, s.t õigusvastasust välistavad asjaolud puuduvad, tuleb viimaks lahendada süüküsimus ja kontrollida, ega ei esine süüd välistavaid asjaolusid. (Vladimir Tumanovi kriminaalasi karistusseadustiku § 361 lg 1 järgi, 2006)

Koosseisu õigusliku analüüsi puhul nagu autor mainis eelnevalt juba ähvardamise käsitluse peatükis, tuleb tuvastada ähvardamise veenvus. Jõgi (2012, lk 54,58) on öelnud, et selle kriteeriumi osas on Eestis valitsev arvamus, et see on subjektiivne ehk sõltub kannatanu enda hirmuaistingust ning see on problemaatiline lähenemine, sest subjektiivsed asjaolud tuleb tuvastada objektiivsete

asjaolude pinnalt. See omakorda tähendab seda, et kannatanu aistingute tõendamine on seotud peamiselt kannatanu enda ütlustega ning üksnes kannatanu ütluste lähtumisest võib paljudel juhtudel tähendada see erasüüdistuse realiseerumist. Samas on Riigikohus toonud sisse keskmise mõistliku kõrvalseisja, mis teeb koosseisu objektiivsemaks.

Kriminaalmenetluse ajend on kuriteoteade või kuriteole viitav muu teave, mis saab prokuratuurile või uurimisasutusele teatavaks. Kuriteoteade on enamasti kannatanu või muu isiku (nt pealtnägija) poolt esitatud informatsioon võimaliku kuriteo toimepanemise kohta. See võib olla nii suuline kui ka kirjalik. Avaldaja peab selgelt väljendama, et ta esitab antud info kuriteoteatena või kirjeldab ta selgelt mõnele kuriteole vastavat tegu. Kuriteole viitav muu teave on enamasti avaldatud teabelevis, milleks on massikommunikatsioon, kus igasugune informatsioon levib laiale vastuvõtjaskonnale. Eriti mõistetakse selle all ajakirjandust ning avalikus sotsiaalmeedias kajastatud. (Kergandberg & Pikamäe, 2012, lk 463, 465, 467)

Tagu (2013, lk 6-7) on arvamisel, et tunnistaja ütlused on sisuliselt tema poolt varem mingil viisil kogetud sündmuse või muu kriminaalasjas tähtsust omava asjaolu kirjeldus. Kuid iga inimene tajub asju erineval moel ning samamoodi ka mäletab erinevalt. Seega kujunevad ütlused läbi erinevate taju- ja mälu protsesside, sh informatsiooni vastuvõtmise, meeldejätmise, meenutamise, edastamise, fikseerimise ja kontrollimise kaudu. Veel on ta sõnanud, et igaüks tajub sündmusi, salvestab informatsiooni ning kasutab mälus olevat teavet isemoodi, seetõttu tuleb ütluste puhul arvestada nendes sisalduvate erinevate eksimisevõimalustega. Ka ütluste hindamisel tuleb arvestada sellega, et mida pikem ajavahemik jääb sündmuse tajumise ja isiku ülekuulamise vahele, seda suurema tõenäosusega on saadav tõenduslik teave muutunud nii oma sisult, kvaliteedilt kui ka tõendusväärtuselt.

Kriminaalmenetluse aluseks on kuriteotunnuste sedastamine, mis tähendab kriminaalasja alustamiseks pädeva ametniku hinnangut, et toime võib olla pandud kuritegu ning ei esine kriminaalmenetlust välistavaid asjaolusid. Kuriteo mõiste puhul tuleb lähtuda karistusseadustikust ehk kolmeastmelisest kuriteomõistest ja hinnata, kas esineb koosseisupärasus, õigusvastasus ning süü. On ilmselge, et menetlust ei alustata, kui enne menetluse alustamist esineb juba õigusvastasust välistavad asjaolud. Riigikohus on asunud seisukohale, et kriminaalmenetluse alustamise otsustamisel tuleb lähtuda *in dubio pro duriore* põhimõttest, mis tähendab iga kuriteokahtluse tõlgendamist kriminaalmenetluse alustamise kasuks. (Kergandberg & Pikamäe, 2012, lk 463)

Kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi KrMS) § 199 lg 1 sätestab **kriminaalmenetlust välistavad asjaolud**, vastava sätte punkt 1 sätestab, et kriminaalmenetlust ei alustata, kui puudub kriminaalmenetluse alus (Kriminaalmenetluse seadustik, 2016). Käesolevas lõputöös keskendutakse ainult sellele konkreetsele punktile, kuna enamik teatise kriminaalmenetluse alustamata jätmistest on tingitud just kriminaalmenetluse aluse puudumise tõttu.

Kriminaalmenetlust välistavate asjaolude aluseks olevaid faktilisi asjaolusid tuleb hinnata samamoodi nagu menetluse alustamise kui ka menetluse lõpetamise otsustamisel. Kui kohtueelses menetluses ilmneb mõni asjaolu selle kohta, et puudub alus kriminaalmenetluse alustamiseks, siis tuleb kriminaalmenetlus lõpetada. Juhul, kui kohtueelse menetlusega ei suudeta teha kindlaks kuritegu toime pannud isikut, siis menetlus lõpetatakse, kuna menetlejad ei ole suutnud koguda piisavalt tõendeid kellegi süüdimõistmiseks. (Kergandberg & Pikamäe, 2012, lk 473-474) Töö autor on seisukohal, et kui menetleja ei suuda tuvastada kõiki faktilisi asjaolusid ähvardamise koosseisu ja veenvuse osas, tuleb tal koostada teatis kriminaalmenetluse alustamata jätmise kohta ning saata see nii kuriteoteate esitajale kui ka isikule, kelle suhtes kuriteokaebus tehti.

2. ÄHWARDAMISE VEENVUSE HINDAMINE MENETLUSE ALUSTAMATA JÄTMISEL LÄÄNE PREFEKTUURIS

Teoreetilise käsitluse analüüsimisel selgus, et ähvardamise veenvus ei ole konkreetselt sõnastatud ning jääb arusaamatuks, kuidas ametnikud hindavad ähvardamise veenvust KarS § 120 mõttes. Käesoleva uurimuse raames viidi läbi ekspertintervjuud Pärnu, Paide ning Rapla politseiametnikega, et tuvastada faktilised asjaolud, mille pinnalt võetakse vastu otsus KarS § 120 mitte alustada. Lisaks intervjuudele analüüsis töö autor teatise kriminaalmenetluse alustamata jätmistest, et saada rohkem selgust, kuidas ametnikud sisustavad ähvardamise veenvust menetluse mitte alustamisel.

2.1. Uuringu läbiviimine ja valim

Saavutamaks lõputöös püstitatud eesmärki, kasutas töö autor empiirilises osas andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Ühe uuringu meetodina kasutas dokumendianalüüsi, milles võeti aluseks Lääne prefektuuris registreeritud teatise kriminaalmenetluse alustamata jätmistest KarS § 120 koosseisu osas. Teise uurimismeetodina kasutas autor poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuude eesmärgiks on küsitletavatelt teadmiste ja hinnangute saamine, mille abil saab analüüsida teoreetilisi lähtekohti (Dey, 2005, pp. 37).

Lõputöö üheks uurimusküsimuseks oli, et millel põhineb ametniku hinnang ähvardamise veenvuse hindamisel ning sellele uurimisküsimusele vastuste leidmiseks püstitas autor kaks uurimisülesannet:

1. Analüüsida Lääne prefektuuris registreeritud KarS § 120 juhtumeid, mille puhul ametnikud võtsid vastu otsuse kriminaalmenetlust mitte alustada.
2. Analüüsida Lääne prefektuuri Pärnu, Paide ja Rapla politseijaoskonna menetlusteenistuse ametnike seisukohti, kuidas sisustatakse ähvardamise veenvust ning milliste asjaolude pinnalt võetakse vastu otsus KarS § 120 puhul kriminaalmenetlust mitte alustada.

Perioodil 01.01.2015-21.11.2016 alustati Eestis ähvardamise koosseisu kohta kriminaalmenetlust 1123 korral ning 1040 puhul kriminaalmenetlust ei alustatud. Antud perioodil registreeriti Lääne

prefektuuris 155 ähvardamise juhtumit, mille puhul alustati kriminaalmenetlust ning 81 juhtumit, mille puhul ei alustatud kriminaalmenetlust. Uurimusküsimuse lahendamiseks kasutas autor Lääne prefektuuris perioodil 01.01.2015-21.11.2016 registreeritud teatise, mille puhul ei alustatud kriminaalmenetlust seoses ähvardamise koosseisuga.

Järgnevalt teostas töö autor kvalitatiivsetel uurimismeetoditel poolstruktureeritud ekspertintervjuud, kuna sellise intervjuu valiku põhjal on võimalik paremini tajuda intervjuueeritavate kogemusi ning hoiakuid ning samuti saab muuta kavandatud küsimuste järjekorda ja lisada täpsustavaid küsimusi, kui selleks peaks tekkima vajadus. Intervjuud viidi läbi oma ala ekspertidega, kes oskasid vastata uurimisküsimustele, mis puudutasid KarS § 120 ähvardamist ja alustamata jätmisi. Ekspertid olid Pärnu, Paide ning Rapla politseijaoskonnast.

2.2. Alustamata jätmiste teatiste analüüs

Töö autor analüüsis 81 teatist kriminaalmenetluse alustamata jätmisest ning järgnevalt toob välja asjaolud, mille pinnalt menetlejad võtavad vastu otsuse kriminaalmenetlust mitte alustada. Samamoodi toob töö autor näiteid veenvuse hindamisest, avalduste sisudest ning sellest, mismoodi on jõutud vastava otsuseni mitte alustada.

KarS § 120 koosseis on täidetud juhul, kui ähvarduse sisu ehk teadvustatav kahju on tapmine, tervisekahjustuse tekitamine või olulises ulatuses vara rikkumine või hävitamine ning mis näeb ette kriminaalvastutuse, kui on alust karta ähvarduse täideviimist. Näiteks ühes kriminaalmenetluse alustamata jätmises ähvardati isikut korduvalt tappa ning tekitada kehalisi vigastusi, kuid kui menetleja palus esitada selle kohta tõendeid, siis isik ei teinud seda. Selle tõttu puudus vajalik alus kriminaalmenetluse alustamiseks. Ühes teises juhtumis ähvardas noormees teist isikut noaga ning isik tundis sealjuures ka hirmu. Hiljem selgus, et isik ei olnud süüdiv ning selle tõttu puudus alus kriminaalmenetluse alustamiseks. Samamoodi puudus kriminaalmenetluse alustamiseks alus, kui isiku mobiiltelefonile helistas üle aasta tundmatu number ning vastamisel kostus ainult ähkimist ja hingeldamist. Menetleja leidis, et tundmatult abonendinumbrilt helistamine ja vastuvõtmisel kostuv heli on küll häiriv ja ahistav, kuid karistusõigus kuulub kohaldamisele vaid karistusseadustikus karistatava teo tunnuste kindlakstegemise järel. Antud juhtumis aga ei esinenud ühegi väärteomenetluse seadustiku ja karistusseadustikus karistatavana kirjeldatud teo tunnust.

Poolte avalduste puhul puudus KarS § 120 koosseisul põhinev ähvardamine. Nende puhul ei ole selgelt aru saada, mida on tahetud öelda või mõelda ning mingisugust otsest või kaudset ähvardamist ei ole tuvastatud. Näiteks üks meesterahvas lausus sellise lause: „*Oota vaid kui mu tingimised läbi saavad, siis annan sulle sellised kelgud!*“. Antud lause puhul ei ole otseselt aru saada, kas on tahetud ähvardada tapmisega, tervisekahjustuse tekitamisega või olulises ulatuses vara rikkumisega. Ähvardamine KarS § 120 mõttes eeldab rikkumist ikkagi juhul, kui ähvardaja ütleb sõnaselgelt välja ähvarduse sisu ning alles sel juhul on see üheselt arusaadav ja mõistetav.

Üksikute avalduste puhul oli tegemist võlgade nõudmisega ning selle peale on menetlejad öelnud, et võlgadest tulenevad vaidlused, nõuded ja kohustused lahendatakse kokkuleppel või tsiviilkohtu korras ning oma õiguste kaitseks tuleb pöörduda ise tsiviilkorras kohtusse. Osad avaldused olid seotud korteriühistu probleemidega ning nende korral on menetlejad seisukohal, et korteriühistute tegevust reguleerivad korteriühistuseadus (KÜS) ja selles seaduses reguleerimata küsimustes rakendatakse korteriühistu suhtes mittetulundusühingute seaduse (MTÜS) sätteid.

Ähvardamine peab olema veenev ja selgelt väljendatud ning peab olema ähvardamise hetkel vahetu ja reaalne, samuti on ähvardamine võimalik ainult tegevuse vormis (suuline, kirjalik või konkludentne väljendamine) ja vaadeldav süüdlase poolt kasutatava vahendina oma eesmärgi saavutamiseks. On oluline, et ähvardaja ütleks või jätaaks muul viisil mulje, et kahju tekitamine sõltub tema tahtest. Samuti peab ähvardamine olema suunatud konkreetse kannatanus hirmutunde tekitamisele ning ähvardaja sõnakasutus või väljendusviis ning muud asjaolud (nt ähvardaja varasem käitumine) peaksid andma kogumis aluse koosseisupärast kahju tekitamist eeldada. Ametnikud on pooltes alustamata jätmiste teatistes rõhunud Riigikohtu lahendile 3-1-1-59-11, millele vastavalt on KarS § 120 karistatav üksnes siis, kui on alust karta ähvarduse täideviimist. KarS § 120-ga kaitstakse inimese vaimset tervist, seega kujutab see endast psüühilise vägivalla kasutamist. Järelikult saab süüdlase karistamine ähvardamise eest kõne alla tulla ainult sel juhul, kui ähvardatu peab süüdlase käitumise tõttu oma elu, tervist või vara ohustatuks. Vastupidisel juhul puudub alus heita ähvardajale ette KarS § 120 objektiivse koosseisu realiseerimist. Lisaks eelnevale tuleb kõik asjaolud, millel ähvardatu kartus põhineb, eraldi tuvastada ning ähvardus peab reeglina tunduma reaalne ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale. Enamik alustamata jätmisi on tingitud sellest, et avaldusest ei nähtu reaalselt kartust ega ka asjaolusid, millel kannatanu kartus võiks põhineda. Enamasti on sellisteks asjaoludeks ähvardusega kaasnevad teod (näiteks hoiatuslasud, noa või mõne muu relvana kasutatava eseme demonstreerimine), isiku psüühiline seisund ja tema isikuomadused. Kui selliseid tingimusi ei ole täidetud, siis ei ole tegemist ka KarS § 120 järgi kvalifitseeritava kuriteona vaid isiku hoiatamisena. Tahtlik ähvardamine eeldab endas

seada, et süüdlane teaks või peaks võimalikuks, et kannatanu võtab ähvardust tõsisena, kui ta seda ette ei näe, on vastutus välistatud. Ühes teatises märkis menetleja, et isiku käitumine ei olnud agressiivne, ta ei lähenenud kannatanule füüsiliselt ega rünnanud teda ning käes ei olnud ka midagi, mis tekitaks kannatanule reaalse hirmutunde, mistõttu polnud eelnev ähvardus veenev.

Ähvarduse hindamisel tuleb tuvastada, kuidas tajus kannatanu ähvardust ning kas objektiivseid asjaolusid arvesse võttes oli ähvardus sellisena tajutav ja realistlik ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale. Enamuste juhtumite puhul ei nähtunud veenvaid asjaolusid, ehk ähvardusega kaasnevaid tegusid, mis annaksid aluse arvata, et ähvardajast lähtub reaalne, vahetu eelseisev oht kannatanu elule, tervisele või varale. Näiteks ühes avalduses kaebas isik selle üle, et teda ähvardati *Facebooki* vahendusel vägivallaga. Kui menetleja vaatas avalduse üle ning vestles kuriteo teatajaga, siis selgus, et ei ole kuidagi võimalik sedastada asjaolusid, mis vastaksid ähvarduse reaalsusele esitatud nõuetele. Lähtudes ühest teisest avaldusest, mis seisnes järjekordsel ähvardusel, leidis uurija, et sellest ei nähtu ähvarduse reaalse täideviimise võimalikkust ning puudub kirjeldus või põhjendus, milles isiku ohutunne seisnes.

Ühes teatises ähvardas isik teist isikut tervisekahjustuste tekitamisega. Mõlemad isikud kuulati üle ning selgus, et nende vahel olid eriarvamused ning tülid, mis olid seotud pärandivaidlustega, kus pärandi jagamisel olid tekkinud probleemid. Ametnik leidis menetluse käigus, et kannatanu kurnav hirmutunne ja kartus esitatud ähvarduse täideviimisest ei saa tekkida 6 kuud hiljem, liiatigi kui asjaosalised ei ole selle aja jooksul kordagi teineteisega suhelnud ning seetõttu menetlust ei alustatud.

Mitmes alustamata jätmiste teatises on isikuid ähvardatud interneti teel. Isik tegi politseisse avalduse, et teda ähvardati *Facebooki* teel sisuga „*Sa oled surnud*“. Antud juhtumi puhul ei alustatud kriminaalmenetlust, kuna igasugune ütlus või tegu ei realiseeri KarS § 120 koosseisu ning selle juhtumi puhul oli ähvarduse sisu üldist laadi. Ametniku sõnade kohaselt on üldist laadi ähvardused vaadeldavad pigem avaldaja survestamisena/häirimisena/ärritamisena ning selle tõttu ei ole täidetud KarS § 120 sätestatud kuriteo koosseisulist elementi ehk ähvarduse reaalselt tajutavaks tegemist. Teise näitena saab töö autor tuua avalduse, mille sisu oli panna isik põlema ja kustutada tema eluküünal. Menetleja leidis, et avaldaja edastatud dokumentidest ei nähtu, et *Facebooki* postituse näol oleks isikul tahtlus panna toime eelmainitud tegevusi. Veel ühe näitena toob töö autor juhtumi avaldusest, mille kaudu üritas üks kolleeg ähvardada teist kolleegi. Menetleja leidis, et kui keegi saadab virtuaalses suhtluskanalis mõnitava ja halvustava sisuga sõnumeid ja teateid, siis on võimalik blokeerida teadete saatja. Samuti saab pöörduda konkreetse

e-keskkonna moderaatori või haldaja poole ja teda juhtumist teavitada, et too teise kasutaja korraks kutsuks. Seega, kui ähvardus ei ole reaalne, on solvangute puhul tegemist tsiviilvaidlusega. Ametnik leidis selle juhtumi põhjal, et kommunikatsioonivahendite kaudu suhtlemisel on tegemist pigem manipuleerimisvõttega, mis seisnes antud olukorras selles, et üks kolleeg üritas teisele kolleegile meeldida ning seetõttu üritas saavutada seda erinevatel viisidel.

Ametnikud on leidnud paari juhtumi puhul, et tegemist oli isiku mõtlematute sõnadega või stressist tulenevast ebastabiilse meeleseisundiga, mis oli põhjustatud pingesituatsioonist antud olukorras. See ei anna aga alust arvata, et isik võiks ähvarduse täide viia. Menetleja sõnade kohaselt erineb isiku näilik sõnaline agressiivne käitumine ning väljendus SMS-i ja telefoni teel küll tavanormist, kuid see ei moodusta kuritegu. Emotsioonide väljendamine ei ole KarS järgi iseenesest karistatav, hoolimata väljaõeldu võimalikust moraalsest või eetilise hukka mõistetavusest. Samamoodi isiku hääle tõstmine ning ebatsensuurised väljendid erinevad ka tavanormist, aga ei moodusta kuritegu. Ühe ähvardava kirja puhul oli tegemist moraali ja eetika valdkonda kuuluva käitumisega. Au ja hea teotamine, väärkuse alandamine ning sellega seotult isikule füüsilise ja hingelise valu ning kannatuste põhjustamine on küll õigusvastane tegevus, kuid sellega seotud regulatsioon on tsiviilõiguslik ning iga inimene, kes tunneb, et tema mittevaralisi õigusi on rikutud, saav pöörduda Võlaõigusseaduse (VÕS) § 1046-1047 sätetele tuginedes tsiviilkohtusse.

Kahe juhtumi puhul oli tegemist lähisugulaste vahelise tüliga ning nende alustamata jätmiste teatiste puhul toodi välja, et vastaspoolel eiravad oma käitumise ja sõnakasutusega heade kommete, normide ja tavade kinnistunud isikuvahelisi suhteid. Avalduste kohaselt asusid menetlejad seisukohale, et erinevate põlvkondade elamine ühes majas on tekitanud osapoolte vahel väärsti mõistmist, vaenulikke suhteid ja konflikte ning puuduvad küllaldased andmed, mis viitaksid KarS § 120 koosseisule.

Ühes avalduses kirjutas menetleja tsiviilvaidluste kohta järgmiselt: „*Loomulikult peavad inimesed üksteisest lugu pidama ja teineteisega viisakalt suhtlema, olema lugupidavad. Samas on lugupidav ja viisakas käitumine/suhtlemine väga üldsõnaline ja sõltub inimeste sotsiaalsest taustast, haridusest ja teatud asjadest endale harjumuspärasel viisil, alkoholi joobes olles ei kontrollita oma sõnade valikut. Inimeste käitumist muudab loomulikult tarvitatud alkoholi hulk. Kaalutlemine ja kriitika on sedavõrd alanenud, et tehakse tegusid, mida kaines olekus tegemast takistavad taktitunne, viisakusreeglid ja eetilised normid. See ei tee meist kurjategijaid. Avaldajal on õigus oma arvamusele ja nägemusele tehtud ähvarduse kohta, mille põhjal soovib kriminaalmenetluse*

alustamist, kuid menetlusotsuse vastuvõtmisel tuleb juhinduda seadustest ja olemasolevast menetlus- ja kohtupraktikast.“

Enamikes KarS § 120 alustamata jätmiste teatistes on öeldud, et kriminaalmenetlus kui karistusõiguslik reageering on olemuslikult kõige tõsisem sekkumine isikuvabadusse. Selle alustamine peab olema äärmiselt põhjendatud. Vastavalt KrMS sätteale alustatakse kriminaalmenetlust ainult juhul, kui selleks on ajend ja alus (KrMS § 193) ning puuduvad kriminaalmenetlust välistavad asjaolud (KrMS § 199 lg 1 p 1). Ühe avalduse sisu seisnes selles, et tüdruk ähvardas teist isikut korduvalt noaga ning seda kinnitasid ka teda ümbritsevad isikud. Antud tegu toimus koolis ning laste seletustest tuli välja, et tüdruk käitus tõesti sellisel viisil ning samas oli olemas ka reaalne hirmutunne, kuna oma käitumise poolest oli ta väga impulsiivne, ettearvamatu ning vägivaldne. Kuna tüdruk oli noorem kui 14 aastane, siis ei olnud ta süüvõimeline ning KrMS § 199 lg 1 p 1 kohaselt tuli jätta kriminaalmenetlus alustamata.

Neil kõigil juhtumitel, mida töö autor analüüsis, puudus alus kriminaalmenetluse alustamiseks. Samamoodi on rõhutatud asjaolule, et kriminaalmenetlus on isikute põhiõigusi riivav menetlus ning selle alustamine ei saa toimuda kergekäeliselt, vaid peab olema põhjendatud. Kriminaalmenetlust alustatakse vaid juhul, kui esineb küllaldaselt andmeid kuriteo toimepanemise kohta ning ainuüksi uurimisasutusele teate esitamine ei ole piisav põhjus kriminaalmenetluse alustamiseks. Et kaaluda kriminaalmenetluse alustamise põhjendatust, on seaduses ette nähtud vastav kord, mille käigus tuleb hinnata, kas on piisavalt teavet, mis võimaldaks möönda kuriteo tunnustega teo toimepanemist ja tingiks edasise uurimise vajaduse. Selleks on seadusandja ette näinud ajalise piirangu, milleks on 10-päevane periood. Kriminaalmenetluse ajendeid analüüsid peab menetleja vastu võtma otsuse kriminaalmenetluse alustamise või alustamata jätmise kohta. Ametnikud on sõnaselgelt viidanud oma teatistes sellele, et kriminaalmenetluse vahenditega ei pea nad ise hakkama otsima kriminaalmenetluse alust. Kuriteoteate avaldajal on õigus oma arvamusele ja nägemusele sündmuse tehioludest, kuid menetlusotsuse vastuvõtmisel tuleb siiski lähtuda seadusest, karistusõiguses sätestatud põhimõtetest ning kehtivatest Riigikohtu seisukohtadest tõlgendamise osas. Kohtueelne tõendite hindamine kohtueelses menetluses kuulub küll uurimisasutuse ja prokuratuuri ainupädevusse, kuid menetlusosaliste subjektiivne hinnang ei ole menetlusotsuse seaduslikkuse hindamisel siduv.

Ametnikud on alustamata jätmiste teatistes välja toonud, et kriminaalmenetluse alustamise ja alustamata jätmise küsimus otsustatakse olemasoleva info põhjal ning see on diskretsiooniotsus, ehk see sisaldab endas kaalutusõigust, kas esineb küllaldaselt andmeid, mis viitavad kuriteo

tunnustele ning kas kuriteo toimepanemist on võimalik tõendada. Samamoodi on kriminaalmenetluse alustamine välistatud, kui esitatud ja kontrollitud andmed ei kinnita kannatanu suhtes väidetavalt toimepandud kuriteo objektiivseid tunnuseid. Kriminaalmenetlust ei saa alustada pelgalt isiku subjektiivse arvamuse põhjal, et keegi on tema arvates toime pannud kuriteotunnustega teo.

Kriminaalmenetluse alustamata jätmiste teatiste analüüsimisel sai töö autor vastused selle kohta, kuidas ametnikud tuvastavad ähvardamise koosseisu tunnused, kuidas hindavad ähvardamise veenvust, missugustel asjaoludel alustavad ning mis tingimustel jätaavad kriminaalmenetluse alustamata.

2.3. Ekspertintervjuude analüüs

Nagu töö autor eelnevalt mainis, viidi intervjuud läbi Pärnu, Paide ning Raplas töötavate ametnikega, kes tegelevad ähvardamiste juhtumitega kõige rohkem. Intervjuu on kõige paremana kirjeldatav suhtlus kahe või enama inimese vahel, eelistatult silmast silma, eesmärgiga koguda olulist kättesaadavat informatsiooni (Gordon & Fleisher, 2011, lk 27).

Poolstruktureeritud intervjuu koosnes 10-st küsimusest (vt Lisa 1). Intervjuude peamine eesmärk oli välja selgitada, missugused on enamlevinud ähvardamise süüteo teated, kuidas sisustatakse ähvardamise veenvust ning mille pinnalt võetakse vastu otsus KarS § 120 puhul kriminaalmenetlust mitte alustada. Töö autor tutvustas uuringus osalevatele ametnikele e-kirjas lõputöö eesmärki ning seejärel leppis kokku osapooltega sobiva intervjuu aja ja viisi. Peale intervjuueerimist analüüsis autor uuringu tulemusi ning järgnevalt esitab need üldistatult ning tsitaate ekspertide olulistest hinnangutest ja arvamustest kajastab kaldkirjas.

Uurijad tõid välja, et isikud pöörduvad kõige enam politsei poole, kuna tunnevad mingisugust hirmu või alandust enda suhtes, mida on tekitatud neile kas suulisel või kirjalikul moel. Sageli ähvardatakse just sotsiaalmeedia teel ning öeldakse lauseid, mis ei ole selgesti sõnastatud. Samamoodi pööratakse politsei poole abi saamiseks, kuna ähvardaja ning ähvardatav on olnud suhtes, mis lõppevad tüli või arusaamatusega ning mille tagajärjel öeldakse või tehakse asju, mida inimesed tõlgendavad sageli ähvardusena. Inimesed pidid väga tihti pöörduma politsei poole just interneti teel tehtud avaldusega, kus kirjeldavad juhtumit enda vaatenurgast. Antud hetkel puudub

töö autoril statistika selle kohta, missuguseid avaldusi on politseis rohkem, kas interneti või helistamise teel.

Menetlejate ütluste järgi on enim ülekaalus tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamised, mida tahetakse toime panna kas kaudsel või otsesel teel, ning kõige vähem esineb varaga ähvardamist. Kahe uurija sõnul esineb kõiki ähvardamise vorme võrdselt KarS § 120 mõttes. Kui töö autor küsis uurijatelt, et kas on tulnud ette olukordi, kus ähvardaja panebki ähvarduse realselt toime, siis selgus, et ainult neil juhtudel, kus isikud pöörduvad politsei poole alles peale seda, kui neile on juba viga tehtud. Uurimise käigus on välja tulnud, et eelnevalt on üks osapool neid ähvardanud, kuid kannatanu ei teinud sellest välja. Hiljem viis ähvardatu oma teo toime ning peale seda pöördui abi saamiseks politsei poole.

Töö autor küsis ametnikelt, et kui kiiresti tuvastatakse KarS § 120 koosseis ning sai sellele küsimusele erinevaid vastuseid. Järgnevalt toob töö autor välja mõnede menetlejate seisukohad:

Intervjueeritav 1: *„Tavaliselt avalduse (kirjaliku dokumendi) ja ühe telefonivestluse peale, mis ei võta ajaliselt kaua aega.“* Intervjueeritav 2: *„Enamasti samal päeval või järgmisel päeval, peale avalduse saamist vestlen avalduse esitanud isikuga ja saan lisainfot, mille alusel otsustada, kas tegu on reaalse ähvardusega. Sageli tuleb välja vestluses ka varasem KarS § 121 tunnustel käitumine ähvardaja poolt.“* Intervjueeritav 3: *„Ei oska ajaliselt mõõta, kuulan kas inimese ära või tutvun avalduse ja muude materjalidega. Vajadusel konsulteerin prokuröriga.“* Seega on ähvardamise koosseisu tuvastamine iga menetleja puhul erinev. Enamasti tuvastatakse see paari päeva jooksul. Kui avaldaja tuleb politseijaoskonda avaldust esitama, siis menetleja tuvastab koosseisulised tunnused, sh ka ähvardamise veenvuse välja samal päeval, aga kui inimene edastab avalduse interneti teel, siis uurija tuvastab koosseisulised tunnused esialgu avalduse pinnalt ning seejärel võtab ühendust kannatanuga kas meili, telefoni või isiku väljakutsumise teel ning selgitab välja muud asjaolud. Kui menetleja arvab, et tegemist võib olla KarS §-ga 120, kutsub ta kannatanu jaoskonda, kuna vahetu kontakt annab parema ülevaate. Juhul, kui menetleja leiab peale avalduse lugemist ning kannatanuga vestlemist, et tegemist ei ole siiski ähvardamise koosseisuga, ei hakka ta kannatanut eraldi jaoskonda kutsuma. Kõik ametnikud on võtnud ühendust prokuratuuriga, kui neil on olnud abi vaja kas siis koosseisu kindlakstegemise või veenvuse hindamise puhul.

Kriminaalmenetluse seadustik sätestab, et ametnikul on peale kuriteoteate saamist aega 10 päeva juhtumit alustada, ehk siis selle aja jooksul peab ta välja selgitama, kas tegemist on ähvardamise koosseisuga, kas esinevad koosseisulised tunnused, kas ähvardamine on veenev ning lisaks

eelnevale suhtlema kannatanu kui ka ähvardaja endaga. Töö autor küsis menetlejatelt ekspertintervjuude käigus, kas seaduses sätestatud aeg on nende jaoks piisav ning kas neil on vaja olnud juurde küsida veel kümnet päeva täiendava info hankimiseks. Kõik intervjuueeritavad tulevad toime 10 päeva jooksul, enamused tuvastavad koosseisu 1-2 päevaga, üksikutel uurijatel läheb kauem, kuid ühel uurijal on läinud üle 10 päeva päeva, mistõttu pidi ta aega juurde küsima.

Kuna lõputöö keskendub veenvuse hindamisele ning autori üks uurimisülesannetest oli analüüsida menetlejate seisukohi, siis toodi välja erinevaid põhjuseid veenvuse hindamiseks. Uurijate sõnade kohaselt selgub avaldaja ja ähvardaja vahel mingi varasem seos või probleem minevikust, mis on hirmu allikaks. Veenvuse puhul hinnatakse ka ähvardaja varasemat käitumist ning elustiili (s.h ka narkootikumide ja alkoholi tarvitamine). Ühe intervjuueeritava sõnade kohaselt on veenvus oletus, kas toimub või ei toimu, ning ähvardus on see, et tulen ja viin täide. Oluline on hinnata kannatanu emotsiooni ähvardamise ajal, samamoodi ka kõrvalseisjate/tunnistajate arvamust toimunud või ähvardaja kaasasolnud objekte (relvad, külmrelvad jne). Menetlejad peavad väga oluliseks vahetut ohtu ehk kas varasemalt on olnud kannatanu ja ähvardaja vahel omavahelist kokkupuudet, kas viimasel on mingisugune taust, mis viitaks vägivaldsele käitumisele. Ähvardamine peab olema veenev, s.t kannatanul peab olema alust karta ähvarduse täideviimist. Veenvateks asjaoludeks võivad olla veel ähvardusega kaasnevad teod või süüdlase isikust tulenev psüühiline seisund ning isikuomadused, mis annavad alust arvata, et ähvardajast lähtub reaalne, vahetult eesseisev oht kannatanu elule, tervisele või varale. Osad menetlejad tõid näitena telefoni või *Facebooki* teel edastatu, näiteks „*ma tapan su ära*“ või „*ma annan sulle peksa*“, siis selliste lausete puhul tuvastati, et need ei ole olnud veenvad, kuna kannatanu ei tunne ähvardajat, puudub vahetu kontakt ning kannatanu ei võta ähvardust tõsiselt. Ähvardus peab reeglina tunduma lisaks kannatanule reaalne ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale. Intervjuude käigus selgus, et mõned isikud on tulnud jaoskonda avaldust tegema alles mitu kuud hiljem. Menetlejad leidsid nende avalduste põhjal, et kannatanu hirmutunne ei saa tekkida sellise aja möödudes ning eriti veel peale seda, kui ähvardaja pole oma ähvardust täide viinud.

Kriminaalmenetlust alustatakse üksnes ajendi ja aluse esinemisel, süüteo koosseisu hindamisel arvestatakse kindlasti ähvardamise veenvust. Üks ametnik sõnas, et hindab kriminaalmenetluse alustamise puhul nii ähvardatava kui ka ähvardaja varasemat käitumismustrit, seejärel tuvastab koosseisulised tunnused ning hindab, kas on alust karta ähvarduse täideviimist. Enne menetluse otsustamise valikut vesteldakse avaldajaga kas silmast silma või telefoni teel, et veenduda, kas too kartis, et ähvardus viiakse realselt ellu, küsitakse juhtumi kohta ja samamoodi uuritakse, millised

on olnud suhted ähvardajaga. Seejärel menetleja otsustab, kas kuulab isiku kannatanuna üle ning kui ta seda teeb, siis peab ta kriminaalmenetlust alustama või kui kuriteokosseis siiski puudub, selgitab ametnik kannatanule, kas on olemas mingid muud võimalused juhtumi lahendamiseks.

Juhul, kui ametnik ei alusta kriminaalmenetlust, on selle põhjuseks toodud mitu varianti. Näiteks toodi välja, et on toimunud eluline situatsioon, mida osapooled ei oska iseseisvalt lahendada või on olnud ühekordne konflikt, mida mõistetakse valesti. Mõned isikud ei oska olukorda hinnata või on ainult subjektiivne hinnang asjale. Samamoodi esitab kannatanu ainult isikliku vaatenurga või kui tegu on SMS-i, telefoni või virtuaalkontoga, siis isikud ei ole võimelised antud numbreid või kontot blokeerima. Tsiviilõiguslike lepingute täitmatuse korral võetakse ka politseiga ühendust ning öeldakse, et teine pool on neid ähvardanud või siis ei osata kasutada kaasomandit teise isiku huvidest lähtuvalt. Kriminaalmenetlust ei ole alustanud, kui puudub konkreetne ähvarduse sisu.

Autor tuvastas ekspertintervjuude käigus, kuidas ametnikud sisustavad ähvardamise veenvust ning leidis põhjused, miks nad võtavad vastu otsuse kriminaalmenetlust mitte alustada. Veenvuse puhul hinnatakse mitmeid erinevaid asjaolusid nii kannatanu kui ka ähvardaja seisukohast ning kriminaalmenetlust ei saa alustada, kui selleks puudub alus. Intervjuude tulemuste põhjal võib öelda, et kui ametnikud koostöös prokuratuuriga leiavad, et kooseis on olemas, aga ähvardamine ei ole olnud veenev, jäetakse kriminaalmenetlus siiski alustamata.

2.4. Uurimistulemused ja järeldused

Selles alapeatükis on võetud kokku empiirilise uuringu tulemused ning nende põhjal on tehtud järeldused ähvarduse veenvuse ning kriminaalmenetluse alustamata jätmise osas. Uurimuses kasutati kümne ametniku poolt läbiviidud ekspertintervjuud ning 81 kriminaalmenetluse alustamata jätmise teatist, mille puhul menetlejad ei alustanud KarS § 120 kooseisu kohta kriminaalmenetlust.

Hetkeseisuga on ametnikud tuginenud ähvardamise kooseisu puhul enda teadmistele, varasemale kogemusele, teiste ametnike arvamusele ning Riigikohtu praktikale. Tavaliselt tuvastavad menetlejad KarS § 120 kooseisu paari päevaga, kuigi seadusega on neil ette nähtud kümme päeva. Selle aja jooksul selgitavad uurijad välja, kas tegemist on KarS § 120 kooseisuga ning kas kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist. Nende päevade jooksul uuritakse ähvardaja kui

ka kannatanu varasemat käitumist, tausta ja selgitatakse välja ega tegemist ei ole omavahelise tüli või probleemiga. Ähvardamine peab olema veenev ja selgesti väljendatud ning peab olema ähvardamise hetkel vahetu ja reaalne. Kui ametnikul tekib kahtlus koosseisu või veenvuse osas, võtavad nad alati ühendust prokuratuuriga, kuna nemad juhivad kriminaalmenetlust.

Järgnevalt toob töö autor välja faktilised asjaolud, mille põhjal menetlejad hindavad, et ähvardamine ei olnud veenev ning jätavad seetõttu menetluse alustamata:

- ähvardamine ei ole suunatud konkreetse kannatanu hirmutunde tekitamisele;
- ähvardaja sõnakasutus või väljendusviis ning muud asjaolud (näiteks ähvardaja varasem käitumine) ei anna kogumis alust koosseisupärast kahju tekitamist eeldada;
- kannatanu ei pea süüdlase käitumise tõttu oma elu, tervist või vara ohustatuks;
- kannatanu ei ole võimeline aru saama ähvarduse sisust;
- ähvardus ei tundu reaalne keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale;
- puuduvad reaalsed asjaolud, millel kannatanu kartus põhineb (näiteks hoiatuslasud, noa või mõne muu relvana kasutatava eseme demonstreerimine jne);
- ähvardaja psüühiline seisund (näiteks alkoholijoove) ja tema isikuomadused ei anna alust koosseisupärast kahju eeldada;
- ähvardaja ei näe ette, et kannatanu võtab ähvardust tõsisena ehk siis ähvardaja ei kavatse tegelikult ähvardust täide viia;
- ähvardaja ähvardab kannatanut läbi kolmanda isiku;
- ähvardaja ja kannatanu vahel on eriarvamused, tülid või probleemid, mis on seotud igapäevaeluga (nt pärandivaidlused, korteriühistuga seonduvad probleemid, perekondlikud või sugulaste vahelised solvangud);
- kannatanu hirmutunne ja kartus tekivad alles mitu päeva või kuud hiljem;
- tegemist on igasuguse ütluse või teoga, mis ei realiseeri KarS § 120 koosseisu;
- ähvardus on pigem üldist laadi ehk on vaadeldav pigem kannatanu survestamisena või häirimisena;
- kannatanu ei blokeeri SMS-i, helistaja või virtuaalkontos ähvardavat isikut;
- tegemist on ähvardaja mõtlematute sõnadega või stressist tulenevast ebastabiilse meeleseisundiga, mis oli põhjustatud pingsituatsioonist;
- tegemist on ähvardaja hääle tõstmise ning ebatsensuursete väljendite kasutamisega;
- kannatanu ei hakka ähvardaja eelneva vägivalla kasutamise tõttu oma tervise või elu pärast kartma;

- tegemist on füüsilise ja hingelise valu põhjustamisega või näilise sõnalise agressiivsusega.

Süüteo koosseisu hindamisel arvestavad menetlejad kindlasti ähvardamise veenvust. KarS § 120 on täidetud juhul, kui isik ähvardab teist isikut tapmise, tervisekahjustuse tekitamise või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ning kannatanu peab tundma hirmutunnet. Eeltoodud punktide tuvastamisel ei saa menetlejad alustada KarS § 120 koosseisu, kuna kriminaalmenetlust alustatakse üksnes siis, kui selleks on alus.

Järeldades läbiviidud ekspertintervjuudest ning kriminaalmenetluse alustamata jätmistest, võib väita, et ähvardamise koosseisu objektiivsete tunnuste määramisel kahtlusi ei teki, kuid ähvardamise veenvuse osas on menetlejal tekkinud küsimusi ning neile vastuste leidmise puhul saavad nad abi otsida Riigikohtu lahenditest või prokuratuurilt. Kuid lähtudes töö eesmärgist, empiirilise uuringu metoodikast ja protsessist, võib väita, et empiirilise uuringu eesmärk sai täidetud. Töö autor selgitas välja, milliste faktiliste asjaoludele tuginedes hindavad ametnikud ähvardamise veenvust menetluse alustamata jätmise otsustamisel.

Analüüsi tulemusi saavad menetlejad kasutada enda igapäevatoos. Kuna lõputöö maht võimaldas uurida ainult kriminaalmenetluse alustamata jätmisi, teeb autor ettepaneku uurida ka neid juhtumeid, mille pinnalt võtsid ametnikud vastu otsuse kriminaalmenetluse alustamiseks, kuna selle tulemusel saab veenvust veel paremini sisustada. Lisaks eelnevale leiab autor, et antud teemat võiks uurida ka teistes prefektuurides, kuna menetlejad võivad hinnata ähvardamise veenvust erimoodi. Sellest tulenevalt saab autori koostatud loetelu jätkata.

KOKKUVÕTE

Lõputöö „Ähvardamise veenvuse kui koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris“ on uurimus, mille eesmärgiks oli selgitada välja, millistele faktilistele asjaoludele tuginedes hindab ametnik ähvardamise veenvust menetluse alustamata jätmise otsustamisel. Eesmärgi saavutamiseks püstitatud uurimisülesanded said töö vältel täidetud ning aitasid saavutada töös püstitatud eesmärki. Uurimisküsimused keskendusid uurimisprobleemile ning toetasid samamoodi eesmärgi saavutamist.

Lisaks eelnevalt mainitule püstitati uurimisprobleemiks küsimus - milliste faktiliste asjaolude pinnalt saab ametnik öelda, et ähvardamine ei olnud veenev ning jätab seetõttu menetluse alustamata. Püstitatud probleemi lahendamiseks kasutas töö autor Lääne prefektuuris perioodil 01.01.2015 – 23.11.2016 registreeritud kriminaalmenetluse alustamata jätmiste teatise ähvardamise koosseisu osas. Samuti viis töö autor läbi ekspertintervjuud Pärnu, Paide ning Rapla politseijaoskonna menetlusteenistuse valitud politseiametnike seas, kes tegelevad KarS § 120 juhtumitega ning vastava paragrahvi kriminaalmenetluse alustamiste ja alustamata jätmistega.

Eeltoodud uurimisprobleemi arvesse võttes selgus, et ametnikud sisustavad veenvust väga erinevatel viisidel. Töö autor leiab, et ametnikele tuleks teha konkreetne juhised ähvardamise veenvuse hindamiseks, kus on kokku võetud nii Riigikohtu praktika, ähvardamise teoreetiline kirjandus, menetlejate ning prokuröride seisukohad. Ähvardamise veenvuse hindamisel arvestatakse ähvardaja elustiili, isikuomadusi, psüühilist seisundit ning tema varasemat käitumist ning kannatanu puhul tema emotsiooni ja tundmusi ähvarduse väljaütlemise ajal. Lisaks eelmainitule peab ähvardajast lähtuma reaalne, vahetult eesseisev oht kannatanu elule, tervisele või varale ning ähvardus peab reeglina tunduma lisaks kannatanule reaalne ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale. Kui ametnik on tuvastanud faktilised asjaolud ähvardamise veenvuse osas, siis nende pinnalt ta saabki öelda, kas ähvardamine oli või ei olnud veenev ning seejärel võtab vastu vastava otsuse kas kriminaalmenetluse alustamiseks või mittealustamiseks.

Läbiviidud ekspertintervjuud ametnikega võimaldasid teha järeldusi, et ähvardamine ei ole veenev, kui kannatanu ei võta ähvardust tõsiselt või kui ähvardaja ei näe ette, et kannatanu tunneb tema väljaöeldud sõnade või tegevuse suhtes hirmutunnet. Samamoodi ei ole ähvardamine veenev, kui ähvardaja sõnakasutus ja väljendusviis ei anna kogumis alust koosseisupärast kahju tekitamist eeldada. Kui kannatanu ei ole võimeline aru saama ähvarduse sisust või puuduvad reaalsed asjaolud, millel tema kartus põhineb, siis ei saa rääkida veenvast ähvardamisest. Kannatanu

hirmutunne ei saa tekkida mitu kuud hiljem, seda enam, kui kannatanu ja ähvardaja ei ole teineteisega selle aja jooksul suhelnud.

Inimeste vahel on tihti eriarvamused, tülid või muud probleemid, mille käigus öeldakse igasuguseid sõnu või solvanguid, mida üks või teine osapool tõlgendab ähvardamisena, näiteks kui tegemist on pärandi või ühise elamispinna jagamisega. Selliste juhtumite näol on tegemist pigem üldist laadi ähvardusega ning need on vaadeldavad isiku häirimise või ärritamisenä. Kannatanu hindab olukorda valesti ja esitab ainult enda isikliku vaatenurga ja subjektiivse hinnangu teise osapoole tegevusele. Ametnikud on leidnud, et sellistel puhkudel ei ole täidetud KarS § 120 sätestatud kuriteo koosseisulist elementi ehk ähvarduse reaalselt tajutavaks tegemist.

Ähvardamise koosseisu kohta ei alustata kriminaalmenetlust kui puudub alus või ajend. Aluseks on kuriteotunnuste sedastamine, mis tähendab pädeva ametniku hinnangut, et toime võib olla pandud kuritegu ning ei esine kriminaalmenetlust välistavaid asjaolusid. Ajendiks on kannatanu poolt esitatud informatsioon võimaliku kuriteo toimepanemise kohta. KarS § 120 süüteo puhul peavad ametnikud tuvastama teo objektiivsed tunnused ning hindama, kas ähvardus oli reaalne või mitte ning kas kannatanu kartis ähvarduse täideviimist. Enamasti ei alustata kriminaalmenetlust põhjusel, et puudub konkreetne ähvarduse sisu või ei tuvastata ähvardamise reaalselt tajutavust.

Käesolevas lõputöös jõudis autor seisukohale, et kriminaalmenetluse alustamata jätmise küsimus otsustatakse ainult olemasoleva info põhjal ning kui menetleja ikkagi ei leia, et antud teo saab subsumeerida ähvardamise koosseisu alla, jätab ta selle alustamata. Selle kohta saadetakse vastav teade avalduse esitajale kui ka isikule, keda avalduses süüdistati. Teatis peab sisaldama endas menetluse alustamata jätmise põhjendusi.

Autor on arvamisel, et tööst saadavad teadmised on kasutatavad menetleja igapäevatoos, mis on seotud ähvardamise veenvuse hindamisega. Kuna lõputöö maht ei võimaldanud uurida KarS § 120 kriminaalmenetluse alustamisi ähvardamise veenvuse osas, teeb autor ettepaneku uurida ka neid juhtumeid, et veenvust veel paremini sisustada. Autor leiab, et KarS § 120 kriminaalmenetluse alustamisi ja alustamata jätmisi tuleks uurida kõikides prefektuurides, kuna menetlejad on erinevad ning juhtumid samamoodi.

SUMMARY

The thesis is written in Estonian and is comprised of 38 pages and one appendix, which is one page long in total. 37 sources have been used, of which 13 are Council of State court decisions, two books, two journals, two final papers, one directive and six laws. The summary has been written in English. Threatening as an act of violence in the sense of the Penal Code's § 120 presupposes threatening to kill, cause health damage or cause significant damage to property or to destroy property and it needs to be convincing. The aim of the thesis is to find out, relying on which factual circumstances, does the public servant rely on, when assessing the convincingness when deciding not to start the proceedings.

To achieve the goal, author has set up two research questions: 1. How has the composition of threatening been defined theoretically? 2. On what does the official's assessment of assessing the convincingness of threatening base on? To find answers to these questions, the author has analyzed theoretical starting points related to threatening, and the pandect of the Penal Code's § 120 based on Estonian court practice in the theoretical part of the thesis. To gather information in the empirical part of the thesis, the author used qualitative and quantitative research methods.

As one of the research methods document analysis was used, which based on reports of not starting criminal proceedings, in cases of the composition of The Penal Code's § 120, registered in the West prefecture. As the second research method half structured interviews were used, which were carried through amongst the public servants working in the proceedings departments in Pärnu, Paide and Rapla police stations. As the result of the research an answer was found to the following research problem: based on which vital circumstances does the official conclude that the threatening was not convincing and does not start the proceedings because of it?

Relying on the theory, analysis of the interviews and the reports of not starting criminal proceedings, it was concluded that convincingness is being defined differently. When assessing the composition, the officials rely on earlier experience, theoretical literature, the Council of State practice and the opinions of prosecutors and other officials.

The number of factual and vital circumstances, based on which the officials assess that the threatening has not been convincing, is high. For instance, threatening is not convincing if it is not

targeted towards inflicting the sense of fear in the particular victim or when the usage of words or way of expression and other circumstances (for example the earlier behaviour of the person who is threatening) do not give any reason to presume that they would follow through with the enactment of the composition of threatening and inflict damage.

Threatening is also not convincing if the victim does not feel fear or is not scared for their life or health, even if the person threatening has previously used violence. Public servants have found more reasons, based on which they assess convincingness and they have all been brought out in the thesis in hand. The author is of the opinion that the knowledge gained in the thesis, can be used in the everyday work of extra-judicial officials and in addition, she makes a proposal to research the criminal proceedings in the sense of the Penal Code's § 120, to explain the convincingness of threatening even better.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- 1) *Allan Paeoru (Paeorg) kriminaalasi karistusseadustiku § 120 järgi* (2009), 3-1-1-5-09
- 2) *Andrei Zertsovi kriminaalasi karistusseadustiku § 114 p 4 - § 25 lg 2 ja § 120 järgi* (2014), 3-1-1-74-14
- 3) *Avalikus kohas käitumise juhend* (2015)
- 4) Bachmann, T., 2015. *Psühholoogia raamat juristile*. Tallinn: Juura.
- 5) Bachmann, T. & Maruste, R., 2003. *Psühholoogia alused. Uus täiendatud trükk*. Tallinn: Kirjastus Ilo
- 6) Dey, I., 2005. *Qualitative data analysis: A user-friendly guide for social scientists*. 2. ed. London: Taylor & Francis e-Library. [Online] Available at: http://www.classmatandread.net/class/785wk3/Qualitative_data_analysis.pdf [Accessed 01.03.2017].
- 7) *Eesti Vabariigi põhiseadus* (2015)
- 8) Gordon, N. J. & Fleisher W. L., 2011. *Effective interviewing and interrogation techniques*. 3. ed. United Kingdom: CPI Group
- 9) *Hedda Vatteri kriminaalasi karistusseadustiku § 121 järgi* (2013), 3-1-1-50-13
- 10) *Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon* (2010)
- 11) *Ivar Puurami kriminaalasi karistusseadustiku § 120 ja § 121 järgi* (2011), 3-1-1-59-11.
- 12) Jõgi, M. 2012. *Verbaalselt täidetavad süüteokoosseisud Eesti karistusõiguses*. Magistritöö, Tartu: Tartu Ülikool

- 13) *Jüri Liimi kriminaalasi karistusseadustiku § 263 p 3 järgi* (2007), 3-1-1-7-07
- 14) *Karistusseadustik* (2016)
- 15) Kergandberg, E. & Pikamäe, P., 2012. *Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura.
- 16) *Kriminaalmenetluse seadustik* (2016)
- 17) Krüger, U., 2007. *Kriminaalmenetlus: Tõendamine kohtueelses menetluses*. Tallinn
- 18) Lõhmus, U., 2012. *Põhiõigused kriminaalmenetluses*. Tallinn: Juura
- 19) *Maaailma Terviseorganisatsiooni põhikiri* (2005)
- 20) *Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt* (1993)
- 21) *Margus Volga kriminaalasi kriminaalkodeksi § 139 lg 2 p 2, § 140 lg 2 p-de 1, 3, § 141 lg 2 p-de 1, 3, § 143 lg 2 p-de 1, 2 ning § 185 lg 2 järgi* (1998), 3-1-1-57-98
- 22) *Oleg Danko kriminaalasi karistusseadustiku § 120 ja § 121 järgi* (2008), 3-1-1-92-07
- 23) Perloff, R. M., 2010. *The Dynamics of Persuasion. Communication and Attitudes in the 21st Century*. 4th Edition. United States of America: Routledge
- 24) *Robert Pohlaku kriminaalasi karistusseadustiku § 120, § 121, § 257 ja § 25 lg-te 1, 2, 3 ja 4 - § 141 lg 2 p 2 järgi ning Kalle Pohlaku kriminaalasi karistusseadustiku § § 257 ja § 25 lg-te 1, 2, 3 ja 4 - § 141 lg 2 p 2 järgi* (2012), 3-1-1-26-12
- 25) *Sergei Kudrovi ja Arkadi Netšeporuki kriminaalasi karistusseadustiku § 257 järgi* (2013), 3-1-1-118-13
- 26) *Sergei Štšurikovi ja Sergei Volkovi kriminaalasi karistusseadustiku § 120, § 121 ja § 141 lg 2 p 2 järgi* (2007), 3-1-1-59-07

- 27) Sootak, J., 2010. *Karistusõigus. Üldosa*. Tallinn: Juura
- 28) Sootak, J., 2010. Seadusainsus. Kui isiku tegu vastab mitmele süüteo koosseisule, siis mitme järgi ja kuidas ta tegelikult vastutab? *Juridica*, nr I (II), lk 11-23
- 29) Sootak, J., 2014. *Isikuvastased süüteod*. 5., ümbertöötatud ja täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura.
- 30) Sootak, J. & Pikamäe, P., 2015. *Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne*. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura.
- 31) Sootak, J., 2016. Karistusõiguse üldosa terminitest ehk Elu seaduse fassaadi taga. *Õiguskeel*, nr 2, lk 1-16.
- 32) Stiff, J. S., 1993. *Persuasive Communication*. United States of America: The Guilford Press
- 33) Tagu, A., 2013. *Tunnistaja ütlused tõendina kriminaalmenetluses*. Lõputöö, Tallinn.
- 34) Truuväli, E.-J., Aaviksoo, B., Kask, O., Lehis, L., Madise, L., Madise, Ü., Merusk, K., Mälksoo, L., Narits, R., Olle, V. & Pruks, P., 2008. *Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne*. 2., täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura.
- 35) *Urmas Velleste kriminaalasi karistusseadustiku § 120, § 121, § 122 ja § 136 lg 1 järgi* (2014), 3-1-1-73-14
- 36) *Viktor Serebrjakovi kriminaalasi kriminaalkoodeksi § 128 lg 2 järgi* (2000), 3-1-1-11-00
- 37) *Vladimir Tumanovi kriminaalasi karistusseadustiku § 361 lg 1 järgi* (2006), 3-1-1-95-06

LISAD

Lisa 1. Poolstruktureeritud ekspertintervjuu läbiviimiseks ette valmistatud küsimused.

- 1) Palun kirjeldage, mis on Teie ametikoht, millised on Teie tööülesanded seoses KarS § 120 koosseisuga ning kriminaalmenetluse mitteamustamisega ning kui kaua Te olete sellega kokku puutunud.
- 2) Kuigi inimesed ei tea karistusseadustikus (edaspidi KarS) sätestatud ähvardamise koosseisu tunnuseid (KarS § 120), siis mis põhjustel pöörduvad inimesed kõige rohkem politsei poole?
- 3) Kui kiiresti tuvastate, et tegu on KarS § 120ga või mitte?
- 4) Seadusega on ette nähtud 10 tööpäeva, et otsustada, kas alustada kriminaalmenetlust või mitte. Võimalik on juurde küsida veel 10 päeva. Kas olete seda võimalust kasutanud ja kui olete, siis miks?
- 5) Kui alustate kriminaalmenetlust KarS § 120 koosseisu kohta, siis mis põhjustel? Kas tuvastate koosseisulised tunnused ja hindate seeläbi ka veenvust?
- 6) Kuidas sisustate (tuvastate) üldse veenvuse? Mis see teie arvates tähendab? Mida hindate?
- 7) Millele tuginate ähvardamise puhul veenvuse hindamisel? (Riigikohtu praktika, teoreetiline kirjandus, varasem kogemus jne)
- 8) Milliste faktiliste asjaolude pinnalt saate öelda, et ähvardamine ei olnud veenev ning jätate seetõttu menetluse alustamata? Ehk mis on need põhjused, miks Te ei alusta kriminaalmenetlust?
- 9) Missugused KarS § 120 juhtumid on Teie arvates ülekaalus? (Tapmise, tervisekahjustuse tekitamise või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ähvardamine)
- 10) Kas veenvuse ehk realselt tajutavuse hindamise puhul on määratud kindlaks kindlad kriteeriumid?